

Rekenkamer Hilversum

Jaarverslag 2017

Rekenkamer Hilversum

Jaarverslag 2017

Rekenkamer Hilversum

Dudokpark 1, kamer 1.14

Postbus 9900

1201 GM HILVERSUM

Rekenkamer@hilversum.nl

Januari 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Inleiding	5
2. Uitvoering onderzoeken	6
2.1 Vastgoedbeheer	6
2.2 Gemeentelijke samenwerking	7
2.3 Verstrekking van Wmo-voorzieningen	8
2.4 Landelijke Spotdag	9
2.5 Publiek Private Samenwerking: Stichting begraafplaatsen en crematorium	9
2.6 Jeugdzorg	10
2.7 Evaluatie functioneren Rekenkamer Hilversum	10
3. Overige activiteiten	11
3.1 Interne contacten	11
3.2 PR	11
3.3 Rondje langs de fracties	11
3.4 Externe contacten	11
3.5 Benoeming vierde lid	12
4. Financieel overzicht 2017	12

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van de Rekenkamer Hilversum. Ook dit jaar heeft de rekenkamer met veel plezier uitvoering gegeven aan haar jaarplan. De rekenkamer heeft het onderzoek naar het vastgoedbeheer afgerond. Het onderzoek naar gemeentelijke samenwerking is in 2017 opgestart en zal nog voor de gemeenteraadsverkiezingen aan de “oude” raad worden gepresenteerd. Het onderzoek naar de verstrekking van Wmo-voorzieningen is in 2017 opgestart en loopt door in 2018.

Het jaar 2018 zal in het teken staan van de gemeenteraadsverkiezingen. Sommigen van u hebben reeds aangegeven niet meer terug te zullen keren in de nieuwe raad. De rekenkamer wil de “oude” raad graag hartelijk bedanken voor de prettige en constructieve samenwerking van de afgelopen vier jaar. Ook het college van burgemeester en wethouders, griffie en ambtelijke organisatie wil ik namens de rekenkamer Hilversum hartelijk danken voor de goede samenwerking. De rekenkamer hoopt deze prettige samenwerking het komende jaar voort te zetten.

Robert Elenbaas
voorzitter

1. Inleiding

De rekenkamer heeft een onafhankelijke positie binnen de gemeente. Onafhankelijk ten opzichte van raad, college van burgemeester en wethouders en ambtelijke organisatie, maar ook onafhankelijk ten opzichte van burgers, bedrijven en instellingen van Hilversum. Het is de taak van de rekenkamer om het bestuur dat de gemeente voert te onderzoeken op doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid. De rekenkamer let daarbij ook op de randvoorwaarden van goed bestuur. Dat wil zeggen dat ze ook oog heeft voor zaken als integriteit, democratische besluitvorming en publieke verantwoording. De rekenkamer richt zich met haar conclusies en aanbevelingen in de eerste plaats tot de gemeenteraad. Met haar onderzoeken wil de rekenkamer bijdragen aan een beter bestuur in Hilversum en het vertrouwen van de burger in het gemeentebestuur vergroten.

De samenstelling van de rekenkamer was in 2017 als volgt:

Leden:

- dr. Robert Elenbaas, voorzitter
- drs. Katja Bongers
- drs. Erwin Derks
- mr. dr. Meriam Embregts

Secretaris:

- drs. Dorien Verloop

In dit jaarverslag legt de rekenkamer verantwoording af over haar activiteiten in 2017 en de besteding van de financiële middelen.

Voor meer informatie over de rekenkamer, haar visie, werkwijze en onderzoeksrapporten verwijzen wij u naar de website <http://www.hilversum.nl/Home/Bestuur/Rekenkamer>
U kunt de Rekenkamer Hilversum ook volgen op Twitter via @RKHilversum.

2. Uitvoering onderzoeken

2.1 Vastgoedbeheer

In de periode oktober 2016 tot en met maart 2017 heeft de rekenkamer onderzoek gedaan naar het vastgoedbeheer van de gemeente Hilversum.

Gemeentelijk vastgoed vormt een belangrijke post op de balans van de gemeentebegroting. Met het onderhoud en beheer van het vastgoed zijn bovendien aanzienlijke kosten gemoeid. Daarnaast kan er sprake zijn van extra kosten door leegstand of verhuur tegen niet-marktconforme prijzen. Dat laatste geldt in het bijzonder voor maatschappelijk vastgoed, zoals sportvoorzieningen, scholen, en buurthuizen. De Rekenkamer Hilversum vroeg zich af welk beleid de gemeente Hilversum heeft voor het beheer van vastgoed, hoe dit beleid wordt uitgevoerd en hoe de gemeente stuurt op de kosten, opbrengsten en risico's.

Daarbij stelde de rekenkamer vragen als: Welke panden heeft de gemeente Hilversum in bezit? Wat zijn deze panden waard? Hoe worden deze panden beheerd? Wat is bekend over de kosten en opbrengsten van deze panden? Waarom heeft de gemeente deze panden eigenlijk in bezit? Voor wie en tegen welke afspraken stelt de gemeente deze panden ter beschikking?

Conclusies

De rekenkamer kwam op basis van haar onderzoek tot de volgende conclusies:

1. Door de gebrekkige informatie over de huidige en toekomstige behoefte aan vastgoed, heeft de raad geen zicht op de doeltreffendheid van het vastgoedbeheer: het is niet bekend of en zo ja hoe vastgoed kan en moet bijdragen aan het realiseren van de primaire beleidsdoelen van de gemeente Hilversum.
2. Door de gebrekkige financiële informatie over de vastgoedportefeuille is er onvoldoende zicht op de doelmatigheid (kosten versus opbrengsten), het aantal objecten, de waarde en de financiële risico's van de vastgoedportefeuille.

Aanbevelingen

De rekenkamer deed de volgende aanbevelingen:

1. Leg de overkoepelende kaders voor doeltreffendheid vast: welke primaire beleidsdoelen van de gemeente Hilversum moeten met vastgoed (mede) worden gerealiseerd, en wanneer worden organisaties aangemerkt als "maatschappelijke organisaties" die een beroep kunnen doen op de gemeente Hilversum voor huisvesting en wanneer niet?
2. Stel de overkoepelende kaders voor doelmatigheid vast: wat mag het beheer van de vastgoedportefeuille kosten en wat moet het opleveren in financiële zin?
3. Vraag het college om periodieke sturingsinformatie die aansluit bij de gestelde kaders.
4. Stel een expliciete rolverdeling vast rond vastgoedbeheer: welke beheertaken vallen onder de bevoegdheid van het college en bij welke besluiten inzake vastgoed is advisering en/of besluitvorming van de raad nodig.
5. Vraag het college om de vastgoed- en financiële informatie in Planon (of een vergelijkbaar Vastgoed Management Informatiesysteem) op orde te brengen en stel daarvoor de benodigde capaciteit beschikbaar.

Besluitvorming door de gemeenteraad

Op 15 mei heeft de rekenkamer een presentatie gegeven van de onderzoeksresultaten voor de raad. Op 1 juni is het onderzoek behandeld in de Commissie Economie en Bestuur. Op 7 juni heeft de raad de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer overgenomen. Met amendement A17/23 werd een extra besluitpunt aan het raadsvoorstel toegevoegd. Dit amendement droeg het college op een concept plan van aanpak op te stellen voor het uitvoeren van de aanbevelingen 1 tot en 5 van rekenkamer. Het concept Plan van Aanpak moest uiterlijk in november 2017 aan de Commissie Economie worden aangeboden en vervolgens vastgesteld worden in de raad. Het geamendeerde voorstel is overgenomen.

Daarnaast werden de volgende toezeggingen gedaan door wethouder Jaeger:

- Wethouder Jaeger zegde toe na de zomer in een beeldvormende sessie over het onderwerp van gedachten wisselen en in november 2017 met een verdere planning komen (T17/121).
- Wethouder Jaeger zegde toe voor de beeldvormende sessie alle relevante stukken toe te voegen. (T17/122).

2.2 Gemeentelijke samenwerking

Gemeenten werken steeds meer samen. Bezuinigingen van de afgelopen jaren en een toename van taken met name uit het sociale domein waarvoor een bepaalde schaalgrootte vereist is, hebben ertoe bijgedragen dat gemeenten meer taken samen zijn gaan uitvoeren. Samenwerking biedt voordelen zoals een bundeling van kennis en ervaring, kostenspreiding en risicodeling, maar kent ook nadelen zoals minder zeggenschap en invloed op de taken die in gezamenlijkheid worden uitgevoerd.

In Hilversum speelt er momenteel veel rond het thema “regionale samenwerking”. In 2016 is er door Deloitte een onderzoek naar de bestuurskracht van de Regio Gooi en Vechtstreek uitgevoerd en in het najaar 2016 is de werkgroep raadsambassadeurs Gooi en Vechtstreek geëvalueerd. In het rondje langs de fracties in het najaar 2016 hebben fracties aangegeven behoefte te hebben aan een verdere verdieping van thema’s die in het onderzoek van Deloitte worden aangestipt. Het gebrek aan grip op regionale maar ook op bovenregionale samenwerkingsverbanden, en dan met name de wijze waarop fracties in staat worden gesteld om zienswijzen in te dienen, wordt door bijna alle fracties als problematisch ervaren.

De rekenkamer wil met dit onderzoek in kaart brengen aan welke regionale en bovenregionale samenwerkingsverbanden de gemeente Hilversum deelneemt, wat de kosten en baten zijn en welke mogelijkheden tot sturing en controle de raad op deze samenwerkingsverbanden heeft. De rekenkamer wil hiermee de raad in staat stellen om zijn grip op deze samenwerkingsverbanden te verbeteren.

Om bovenstaande te onderzoeken heeft de rekenkamer een brede inventarisatie van alle regionale en bovenregionale samenwerkingsverbanden uitgevoerd. Vervolgens heeft de rekenkamer een verdiepende studie uitgevoerd aan de hand van de volgende casussen: Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek, De Regio Gooi en Vechtstreek, De Metropool Regio Amsterdam (MRA) en het Goois Natuurreservaat (GNR). Aangezien het onderzoek vooral een bestuursvraagstuk van de raad betreft, hechtte de rekenkamer veel waarde aan input van de

raad voorafgaand aan de start van het onderzoek. De conceptonderzoeksopzet is op 15 februari 2017 besproken met een delegatie van de raad.

Het onderzoek bevindt zich momenteel in de afrondende fase. Op 14 februari 2018 zullen de resultaten van het onderzoek, voorafgaand aan de Commissie Economie en Bestuur, aan de “oude” gemeenteraad worden gepresenteerd. Op 23 mei zal volgens planning de politieke behandeling van het onderzoek plaatsvinden door de “nieuwe” raad in de Commissie Verbonden Partijen.

2.3 Verstrekking van Wmo-voorzieningen

In 2017 is de rekenkamer gestart met een onderzoek naar de verstrekking van Wmo-voorzieningen.

De rekenkamer wil graag van een aantal Wmo-voorzieningen (zoals hulp bij het huishouden, scootmobielen, rolstoelen, dagbesteding en begeleiding) onder meer weten hoeveel en welke voorzieningen de gemeente de afgelopen periode heeft verstrekt, hoe lang het aanvraagproces heeft geduurd en wat de hoogte van de eigen bijdrage was. Deze cijfers wil de rekenkamer vervolgens vergelijken met een aantal andere gemeenten. Ook is de rekenkamer geïnteresseerd in de kwalitatieve uitvoering van het proces van hulpvraag waarmee een inwoner naar het loket komt tot de uiteindelijk beslissing, waarbij de voorziening wordt toe- of afgewezen. In dit proces is het “keukentafelgesprek” een belangrijke stap om de hulpvraag en de mogelijke oplossing daarvoor goed in kaart te brengen. De rekenkamer wil graag weten hoe dit proces verloopt, welke werkinstructies de consultants gebruiken en hoe inwoners dit proces ervaren. Was het duidelijk waar mensen met hun hulpvraag naar toe konden? Was de door de gemeente Hilversum verstrekte informatie duidelijk? En is men uiteindelijk goed geholpen door de gemeente?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden heeft de rekenkamer een kleine benchmark uitgevoerd, waarin kwantitatieve gegevens voor enkele voorzieningen zijn vergeleken met andere gemeenten. Voor het kwalitatieve deel van het onderzoek is een aantal inwoners – met expliciete toestemming van de betreffende inwoners - actief gevolgd in het aanvraagtraject. De cliënt is van het moment dat men contact heeft met de gemeente, via het keukentafelgesprek, tot de toeleiding naar de zorgaanbieder “geschaduw”. Daarbij zijn alle contactmomenten en verstrekte informatie meegenomen in de analyse. Met behulp van deze casuïstiek worden verbeterpunten in kaart gebracht. De rekenkamer denkt daarbij aan onderwerpen als informatievoorziening omtrent de eigen bijdrage, het door de gemeente gehanteerde uurtarief, de inzet van de onafhankelijke cliëntondersteuner en de leesbaarheid van de beschikking.

De doorlooptijd van dit onderzoek is langer dan verwacht, aangezien de werving van inwoners die mee willen werken aan onderzoek, minder voortvarend verloopt dan verwacht. Ook dragen de huidige doorlooptijden van het aanvraagtraject bij aan de vertraging in het onderzoek. De rekenkamer verwacht het onderzoek in het tweede kwartaal 2018 af te ronden.

Datalek

Tijdens het onderzoek naar de verstrekking van Wmo-voorzieningen heeft de rekenkamer een datalek geconstateerd in de verwerking van persoonsgegevens. De rekenkamer constateerde dat zaken die verwerkt worden in het zaaksysteem van Green Valley onvoldoende waren afgeschermd voor onbevoegden. Om toegang te krijgen tot het zaaksysteem is autorisatie nodig. Echter,

eenmaal verleende autorisatie bleek toegang te geven tot *alle* zaken in het zaaksysteem. Hierdoor waren privacygevoelige gegevens van inwoners toegankelijk voor medewerkers van de gemeente Hilversum, die deze gegevens niet voor hun werkzaamheden nodig hadden. Meer specifiek: de rekenkamer heeft geconstateerd dat door inwoners ingediende bezwaren aangaande Wmo-gerelateerde zaken, inzichtelijk waren voor alle binnen het zaaksysteem geautoriseerde medewerkers. De rekenkamer vond dit ernstig omdat er in dit geval sprake was van persoonsgegevens van gevoelige aard zoals medische, sociale en financiële gegevens van burgers. Omdat niet redelijkerwijs uitgesloten kon worden, dat er persoonsgegevens onrechtmatig verwerkt waren, moest deze kwestie beschouwd worden als een datalek. Onder onrechtmatige vormen van verwerking vallen de aantasting van de persoonsgegevens, onbevoegde kennisneming, wijziging, of verstrekking daarvan¹. Een datalek moet volgens de huidige regelgeving binnen 72 uur na de ontdekking daarvan gemeld worden bij de Autoriteit Persoonsgegevens

Op 20 november heeft de rekenkamer dit datalek per brief gemeld bij het college. De rekenkamer heeft het college verzocht met spoed passende maatregelen te nemen en de gemeenteraad hierover te informeren. Op 22 november ontving de rekenkamer een brief van het college, waarin het college liet weten per direct passende maatregelen te hebben genomen en het datalek gemeld te hebben bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

2.4 Landelijke Spotdag

In de maand december van 2017 heeft de rekenkamer meegedaan aan een landelijk onderzoek, de "Spotdag". Deze Spotdag voerde de rekenkamer uit in samenwerking met andere rekenkamer(commissie)s en de Algemene Rekenkamer. In 2017 wilde de rekenkamergemeenschap graag onderzoeken wat inwoners graag van hun gemeenten willen weten. Wat willen inwoners weten over de manier waarop de gemeente geld uitgeeft en de keuzes die daarin gemaakt worden? Op welke manier ontvangen zij graag deze informatie? Waarom willen zij graag deze informatie ontvangen? En wat kan er beter of slimmer?

Om de mening van inwoners te peilen heeft de rekenkamer in de maand december een digitale vragenlijst uitgezet via sociale media, website en facebookpagina van de gemeente Hilversum, Hilversummail en het burgerpanel. Ook hebben leden van de rekenkamer in het centrum van Hilversum passanten bevraagd over de behoefte aan informatie die zij hebben ten aanzien van de gemeente Hilversum.

De resultaten van deze landelijke spotdag zal de rekenkamer door middel van een bondige rapportage in het eerste kwartaal van 2018 terugkoppelen aan de gemeenteraad.

2.5 Publiek Private Samenwerking: Stichting begraafplaatsen en crematorium

In 2017 was de rekenkamer voornemens onderzoek te doen naar publiek private samenwerking in de vorm van de Stichting begraafplaatsen en crematorium. De rekenkamer wil graag onderzoeken waarom de gemeente voor deze vorm van verzelfstandiging heeft gekozen, hoe deze constructie

1

Beleidsregels voor toepassing van artikel 34a van de Wbp

zich verhoudt tot de Wet Markt en Overheid en de Europese wetgeving op het gebied van de-minimisverordening en staatssteun, en welke zeggenschap de gemeente nu en de toekomst heeft over onder meer de tarieven.

In juli 2017 kondigde het college een verwacht negatief exploitatieresultaat en een daarop volgend onderzoek naar de exploitatie van de stichting, aan. Op 16 december 2017 zijn de resultaten van dit onderzoek behandeld in de Commissie Verbonden partijen en op 6 december heeft de raad conform het raadsvoorstel behorend bij het onderzoek besloten.

De rekenkamer wilde de resultaten van het onderzoek naar de exploitatie eerst afwachten, alvorens zij haar onderzoek naar de stichting zou gaan opstarten. Nu het onderzoek door het college is afgerond en de raad daar een besluit over heeft genomen, zal de rekenkamer in het eerste kwartaal van 2018 een onderzoek naar publiek private samenwerking in de vorm van de Stichting begraafplaatsen en crematorium opstarten.

2.6 Jeugdzorg

In het Jaarplan van 2017 had de rekenkamer reeds capaciteit gereserveerd voor een onderzoek naar Jeugdzorg. Doordat het onderzoek naar de verstrekking van Wmo-voorzieningen een langere doorlooptijd heeft dan oorspronkelijk verwacht, heeft de rekenkamer het onderzoek naar Jeugdzorg doorgeschoven naar het tweede kwartaal van 2018. Op deze manier wil de rekenkamer voorkomen dat er twee onderzoeken gelijktijdig in hetzelfde domein plaatsvinden.

2.7 Evaluatie functioneren Rekenkamer Hilversum

Op 11 oktober 2017 is in de Commissie Economie en Bestuur gesproken over de wijze waarop opvolging gegeven kan worden aan de aanbevelingen uit de Evaluatie van de Rekenkamer Hilversum van september 2016. Dit gesprek vond plaats aan de hand van vier thema's die uit de evaluatie naar voren kwamen;

1. onderzoeken (betrokkenheid raad en inwoners bij onderzoeken);
2. ambtelijk en bestuurlijk wederhoor (proces van bestuurlijk en ambtelijk wederhoor en momenten en vormen van contact vóór, tijdens en na afloop van het onderzoek);
3. behandeling rapporten in commissie en raad (gewenste toon, scherppte, presentatiewijze en tijdsduur);
4. opvolging raadsbesluiten naar aanleiding van rekenkameronderzoeken (Monitoren van afhandeling besluiten en moties).

De opgehaalde input uit de Commissie Economie en Bestuur is door de begeleidingscommissie² verwerkt in een voorstel voor de verdere implementatie. In dit voorstel is tevens het advies van de

² De begeleidingsgroep was als volgt samengesteld: De heer P.I. Broertjes (bestuurlijk opdrachtgever), de heer P.M.H. van Ruitenbeek (ambtelijk opdrachtgever), de heer R.A. Elenbaas (plaatsvervangend voorzitter Rekenkamer Hilversum), de heer H.P. Blok (fractiemedewerker Leefbaar Hilversum), de heer E. Falan (fractiemedewerker PvdA), de heer M.A. van Velthuisen (raadslid D66) en de heer D.E.O. Streutker (raadslid CDA)

Rekenkamer Hilversum verwerkt. Op 12 december is het Presidium met dit voorstel akkoord gegaan.

3. Overige activiteiten

3.1 Interne contacten

In november heeft een afstemmingsoverleg plaatsgevonden tussen rekeningencommissie, wethouder Financiën, concerncontroller, accountant en rekenkamer. Daarnaast hebben de ledenrapporteur en de secretaris bij de start van nieuwe onderzoeken de inhoud en het proces steeds afgestemd met de gemeentesecretaris, de betrokken portefeuillehouders en directeuren. Tijdens de onderzoeken heeft de secretaris regelmatig contact gehad met de betrokken ambtenaren over de voortgang en planning van het onderzoek. Met de griffie zijn goede contacten gewaarborgd doordat de secretaris van de rekenkamer haar werkplek op de griffie heeft en deelneemt aan het wekelijkse werkoverleg met de griffie. Daarnaast vullen de griffier en de voorzitter van de rekenkamer gezamenlijk het werkgeverschap van de secretaris in.

3.2 PR

De rekenkamer ambieert een open en toegankelijk orgaan te zijn. Om dit te bereiken voerde zij een actief communicatiebeleid. Concreet betekende dit in 2017:

- De rekenkamer heeft burgers via haar website opgeroepen suggesties aan te dragen voor nieuwe onderzoeksonderwerpen.
- Elk afgerond onderzoek leidt tot een schriftelijk rapport. Daarnaast wordt bij de presentatie van onderzoeken gezocht naar andere passende vormen van communicatie.
- Zowel bij de start als bij de afronding van onderzoeken heeft de rekenkamer een persbericht uitgegeven.
- In samenspraak met het gemeentelijk webbureau wordt de website van de rekenkamer voortdurend actueel gehouden. De website bevat alle openbare informatie over de rekenkamer, zoals de samenstelling en (neven)functies van leden, het visiedocument, het Reglement van Orde, de onderzoeksrapporten en nieuwsbrieven. Ook op de website van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK) zijn de onderzoeksrapporten van de rekenkamer te vinden.
- De rekenkamer is sinds 2013 ook te volgen op Twitter via @RKHilversum.

3.3 Rondje langs de fracties

In het najaar van 2017 heeft de rekenkamer alle fracties benaderd om een afspraak te maken voor het jaarlijkse rondje langs de fracties. Doel van dit rondje is onder andere om input op te halen voor het nieuwe jaarplan. Afgelopen najaar hebben zes fracties de rekenkamer uitgenodigd om langs te komen in hun fractievergadering, wat maar liefst 28 suggesties voor rekenkameronderwerpen hebben opgeleverd.

In het voorjaar van 2017 is door de rekenkamer aan iedere fractie teruggekoppeld wat met de suggesties voor onderzoeken uit het rondje langs de fracties van 2016 is gedaan.

3.4 Externe contacten

Om kennis en ervaring over het lokale rekenkamerwerk uit te wisselen, heeft de rekenkamer contact met collega-instellingen in het land. De Rekenkamer Hilversum is lid van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers & Rekenkamercommissies (NVRK). De secretaris heeft contact met collega-secretarissen en onderzoekers via de aan de NVRK verbonden Kennis Kring. Ook wordt zo nodig samenwerking gezocht met andere rekenkamers in de regio, met dit doel is in 2017 een kring van rekenkamer(commissie)s uit de regio Gooi en Vechtstreek opgericht.

Alle leden van de rekenkamer en de secretaris hebben op 12 mei 2017 het jaarcongres van de NVRK in Driebergen bezocht.

De secretaris van de rekenkamer volgde een masterclass Publiek Private Samenwerking aan de Erasmus School of Accounting & Assurance.

Naast hun deelname in de Rekenkamer Hilversum, zijn twee leden ook nog actief binnen andere lokale rekenkamercommissies. Katja Bongers is lid van de rekenkamercommissie Amstelveen en Robert Elenbaas is extern lid en plaatsvervangend voorzitter van de rekenkamercommissie Zeist.

3.5 Benoeming vierde lid

In 2017 is de vacature voor een vierde lid op advies van de begeleidingscommissie, ingevuld. Op 1 februari 2017 is Meriam Embregts benoemd als lid van de Rekenkamer Hilversum.

4. Financieel overzicht 2017

De raad had voor 2017 een bedrag van € 143.000,- voor de rekenkamer begroot ter dekking van alle kosten. Dit budget is als volgt besteed:

Kostenpost	Begroting	Gerealiseerd per 31 december 2016
1. Loonkosten	€ 63.000	€ 64.893
2. Inhuur onderzoeksbureaus en vergoedingen leden.	€ 79.000	€ 72.607
3. Overige kosten	€ 1.000	€ 272
Totaal	€ 143.000	€ 137.772

Het restantbedrag van €5.228, - vloeit terug naar de algemene middelen.